

Πάυλος Μελάς, ο πρωτομάρτυρας της μακεδονικής ελευθερίας (Στέλιος Παπαθεμελής, Πολιτικός)

/ [Πεμπτούσια](#)

Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, επιτέλους κατανοείται η σημασία του Μακεδονικού Αγώνα στο όλο γίνεσθαι του Ελληνισμού. Επική αντίσταση αρχικά και αντεπίθεση στη συνέχεια του μακεδονικού Ελληνισμού συγκλόνησε την Ελλάδα της Μελούνας, αφύπνισε τους υπνώττοντας και αντέστρεψε ραγδαία τους κανόνες του παιχνιδιού στο μακεδονικό χώρο.

Ο Πάυλος Μελάς ταυτίσθηκε και συμβόλισε, με τη δράση και την ηρωική θυσία του, αυτό το έπος. Από ορισμένη άποψη, Μακεδονικός Αγώνας και Μελάς είναι οι δύο όψεις του αυτού νομίσματος.

Εκείνη την εποχή το μικροελλαδικό κρατίδιο δεν είχε ούτε τη βούληση ούτε τη δύναμη να ηγηθεί ενός απελευθερωτικού αγώνα που θα ενσωμάτωνε στον εθνικό κορμό τη μαρτυρική Μακεδονία. Ατάλαντοι, απίστευτα μέτριοι, δειλοί και αναποφάσιστοι, οπωσδήποτε κουρασμένοι ηγέτες του ελεύθερου κράτους, δεν τολμούσαν, στο όνομα ποικίλων προφάσεων, να πάρουν πρωτοβουλίες και να στηρίξουν τους δεινά δοκιμαζόμενους εκείθεν του Ολύμπου ομοεθνείς.

Οι Έλληνες της Μακεδονίας συμμερίσθηκαν δραστικά τα επαναστατικά σκιρτήματα κατά του Τούρκου δυνάστη, κυρίαρχου του συνόλου Ελληνισμού. Και επλήρωσαν ποταμούς αίματος στον κοινό αγώνα για την ελευθερία.

Πρωταγωνιστούν το 1821, συνεχίζοντας από το Βορρά στην Κεντρική και Νότια Ελλάδα. Ξεσηκώνονται το 1854, το 1866. Επαναστατούν ξανά (Όλυμπος, Ελίμεια) το 1878. Και τώρα σ' αυτό που ονομάστηκε Μακεδονικός Αγώνας. Η περίοδος αυτή είναι ίσως η κρισιμότερη της ιστορίας του μακεδονικού Ελληνισμού. Απροσκύνητος ψυχικά στους αιώνες, βρίσκεται ξαφνικά ανάμεσα στις Συμπληγάδες δυο απειλών, του εξισλαμισμού/εκτουρκισμού και του εκσλαβισμού του. Αντιστάθηκε πεισματικά και στις δύο. Είναι δεδομένο ότι οι υπόλοιπες εστίες των Ελλήνων είχαν μονομέτωπο, αντιτουρκικό, και όχι διμέτωπο αγώνα. Η ιδιομορφία αυτή στάθηκε καθοριστική.

Ο τότε ρωσικός «νεοπανσλαβισμός» επέλεξε ως σκεύος εκλογής τη Βουλγαρία και έπαιξε το στρατιωτικό-πολιτικό παιχνίδι του στην περιοχή με εργαλείο το βουλγαρικό μεγαλοϊδεατισμό. Η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου σηματοδότησε τον έσχατο κίνδυνο του Ελληνισμού και ουσιαστικά ξεκίνησε τη βίαιη αναμέτρηση. Στην Αθήνα ο εφησυχάζων μικροελλαδισμός κώφευε στις ολοένα πυκνότερες και εντονότερες αγωνιώδεις εκκλήσεις για βοήθεια. Η ηγεσία είχε διαλέξει και πάλι

την «άψογον στάσιν». Η συνταγή που χρησιμοποιεί ο αντίπαλος είναι παλαιά και δοκιμασμένη. Αντίθετα, εμείς κοιτάζουμε να μη γεννήσουμε ζητήματα, τρεμούλα μάς πιάνει άμα βγει στη μέση κανένα. Οι Βούλγαροι φροντίζουν να γεννούν όσο μπορούν περισσότερα ζητήματα για να κερδίσουν τουλάχιστον ένα. Οι Βούλγαροι, για να πετύχουν ένα, ζητούν δέκα και επιτυχαίνουν δύο. Εμείς, όταν θέλουμε να επιτύχουμε ένα, ζητούμε ένα και επιτυχαίνουμε μηδέν». Στην καθομιλουμένη το σχόλιο θα ήταν σχετλιαστικό επιφώνημα, για παράδειγμα: «Μάγος είσαι φίλε μου!» «Μη μιλείς για τους Βουλγάρους, έχουν προστάτες, ενώ εμείς δεν έχουμε». «Όταν θέλει κανείς, όλα τα δικαιολογεί και μια πρόφαση πάντα φθάνει. Αλλά και κανείς δεν μπορεί να με πείσει πως είναι αδύνατο να αντισταθούμε στην πολιτική τους» (τα εντός εισαγωγικών αποσπάσματα είναι από το βιβλίο Μαρτύρων και ηρώων αίμα του Ίωνος Δραγούμη).

Αντικαθιστάς το «Βουλγάρους» με επίκαιρα ονόματα, για παράδειγμα Τούρκους κτλ., και αγγίζεις τους καθ' ημάς χρόνους.

Μάταια, όπως απεδείχθη, προειδοποιούσε την Αθήνα από τον Ιανουάριο του 1900 ο πρέσβης μας Ν. Μαυροκορδάτος στην Κωνσταντινούπολη: «Εν μόνον διαβλέπω μέσον δυνάμενον να αναχαιτίσει ίσως την θρασύτητα των επίφοβων ημών αντιπάλων, τουτέστιν να αποκηρύσσωσιν οι ημέτεροι την βίαν διά της βίας».

Στην Αθήνα ο Τύπος, και όχι μόνον αυτός, ειρωνευόταν και διακωμωδούσε όσους ανησυχούσαν, αγωνιούσαν και πάλευαν να στήσουν κάτι για τη σωτηρία της Μακεδονίας. Τα κοσμητικά «δημοκόποι», «μακεδονοκόποι», «τσαρλατάνοι», «εκμεταλλευτές της φιλοπατρίας» κτλ. κτλ. παίρνουν και δίνουν. Κάτι θυμίζει αυτό από τα γραφόμενα και λεγόμενα από τους εκφραστές του κατευνασμού και των συμβιβαστικών», όπως αποκαλούνται, λύσεων στα εθνικά μας θέματα σήμερα. Το ίδιο πνεύμα, το ίδιο κλίμα. Απλώς άλλοι οι φορείς του.

Είναι όμως η στιγμή όπου ένας άνθρωπος παίρνει πάνω του ολόκληρη την ιστορία. «Αρκεί», λέει ο ιερός Χρυσόστομος, «εις άνθρωπος ζήλω πεπυρωμένος ολόκληρον διορθώσει δήμον». Τέτοια πυρακτωμένη δύναμη ψυχής έχει ο Μελάς. Και ορμά. «Επειδή αργούσαν ν' αποφασίσουν, αποφάσισε ο Παύλος. Κι ο Παύλος αποφάσισε να δώσει ό,τι είχε. Και είχε τον εαυτό του» (Μαρτύρων και ηρώων αίμα, σελ. 122).

(συνεχίζεται)